

**การศึกษาญี่ปุ่นในญี่ปุ่นศึกษา:
 สถานภาพความรู้เกี่ยวกับการศึกษาของ
 ประเทศญี่ปุ่นจากการประชุมวิชาการ
 เครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย
 Education in Japanese: The Documentary
 Survey on Japanese Education System in
 Conference of Japanese Studies in Thailand**

มนวรัตน์ พรหมรัตน์*
 Manawat Promrat

* อาจารย์ประจำหมวดศึกษาศาสตร์ทั่วไป สำนักวิชาศิลปศาสตร์
 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

การศึกษาญี่ปุ่นในญี่ปุ่นศึกษา:
สถานภาพความรู้เกี่ยวกับการศึกษาของ
ประเทศญี่ปุ่นจากการประชุมวิชาการเครือข่าย
ญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
สถานภาพความรู้เกี่ยวกับการศึกษาของประเทศ
ญี่ปุ่นที่ถูกลำเสนอในการประชุมวิชาการระดับ
ชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึง ครั้งที่
6 (ระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2555) โดยมุ่งเน้น
ที่จะศึกษาเนื้อหาของงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ
การศึกษาของประเทศญี่ปุ่น และจัดแบ่งหมวด
หมู่ของงานดังกล่าว รวมถึงการตั้งข้อสังเกตต่อ
ผลงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของญี่ปุ่นจาก
การประชุมเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาทั้ง 6 ครั้ง

ผลการศึกษาพบว่าเนื้อหาของงานศึกษา
ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นที่ถูกลำ
เสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติเครือ
ข่ายญี่ปุ่นศึกษา ตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึง ครั้งที่ 6
(ระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2555) สามารถจัดแบ่ง

ได้เป็น 2 หัวข้อหลัก คือ 1) นโยบายและการวางแผนเพื่อจัดระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น และ 2) แนวทางและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

ข้อสังเกตที่มีต่อผลงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของญี่ปุ่นจากการประชุมระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาครั้งที่ 1-6 พบว่า งานศึกษาในด้านการศึกษาของญี่ปุ่นลดลงอย่างต่อเนื่องหลังจากการประชุมฯ ครั้งที่ 3 รวมถึงยังขาดงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาหรือแนวคิดด้านการศึกษา และงานศึกษาที่เกี่ยวกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ที่สัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายและการวางแผนการจัดระบบการศึกษา รวมถึงด้านแนวคิดและวิธีการจัดการเรียนการสอนทั้งในประเทศไทยและญี่ปุ่น

คำสำคัญ: การศึกษาของประเทศญี่ปุ่น ญี่ปุ่นศึกษา เครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย

Abstract

The documentary survey on Japanese education system was conducted to examine articles presented in the 1st – 6th Conference of Japanese Studies in Thailand during 2007 - 2012. The study found that the topics of Japanese education system can be divided into 2 groups: 1) Education system policy-planning, 2) Lesson plan and learning management plan. It was noticed that the number of articles on Japanese education system presented in the conference gradually decreased after the 3rd conference. Moreover, there are only a few articles written about the

Japanese educational philosophy and about the importance of socio-cultural context which influenced Japanese educational policy and management.

Keywords: Japanese Education, Japanese Studies, Japanese Studies Network in Thailand

บทนำ

การเจริญเติบโตอย่างก้าวกระโดดของประเทศญี่ปุ่นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมนับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาจนทำให้ญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศผู้พ่ายแพ้สงครามพลิกฟื้นกลายเป็นประเทศอันดับหนึ่งของเอเชีย จนถูกขนานนามว่าเป็น “ญี่ปุ่นผู้เป็นที่หนึ่ง” บ้าง “รัฐสุดยอด” บ้าง หรือเป็น “สิ่งมหัศจรรย์” บ้าง ปรากฏการณ์ดังกล่าวกลายเป็นที่สนใจของสังคมในวงกว้าง ช่วงก่อนปี 1980 พบว่ามีหนังสือและสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับความสำเร็จในการพัฒนาประเทศของญี่ปุ่นแพร่สะพัดอยู่ทุกมุมโลก โดยเฉพาะหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ กลวิธี หรือเคล็ดลับความสำเร็จของญี่ปุ่นในการก้าวเข้าสู่แถวหน้าของโลก¹ แม้แต่ในวงการวิชาการเกือบทุกแขนงก็ยิ่งมุ่งความสนใจไปสู่ความสำเร็จดังกล่าว จนกระทั่งเกิดเป็นแขนงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับญี่ปุ่นโดยเฉพาะ ซึ่งเรียกว่าญี่ปุ่นศึกษา

ในประเทศไทย นับตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1980 ได้มีการก่อตั้งชมรมญี่ปุ่นศึกษาขึ้น เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนองค์ ความ

¹ อรรถจักร ศึกษานุกฤษ. Japanization. หน้า 27.

รู้ทางวิชาการญี่ปุ่นศึกษาของนักวิชาการทั้งไทยและญี่ปุ่น แต่ก็มี การเคลื่อนไหวกันในช่วงระยะเวลาสั้นเท่านั้นก่อนที่จะซบเซาลงในระยะ หลัง² จนกระทั่งในช่วงทศวรรษที่ 2000 วงการญี่ปุ่นศึกษาจึง กลับมา คึกคักอีกครั้งจนมีการก่อตั้งเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาขึ้นในปี 2006 โดยนัก วิชาการและผู้สนใจเกี่ยวกับญี่ปุ่นจากหลากหลายแขนงและได้มีการ จัดกิจกรรมการประชุมทางวิชาการของเครือข่ายฯในปีถัดมา สำหรับ การนำเสนอผลงานทางวิชาการญี่ปุ่นศึกษาของนักวิชาการ นักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

มิติทางด้านการศึกษาของญี่ปุ่น เป็นหนึ่งในประเด็นของการ จัดประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ตั้งแต่ครั้งที่ 1 เป็นต้นมาทุกปี โดยมีผู้นำเสนอบทความที่มีสำคัญและน่าสนใจอย่าง ต่อเนื่อง ในหัวข้อที่แตกต่างหลากหลายกันออกไป

บทความชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพความรู้ เกี่ยวกับการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นที่ถูกนำเสนอในการประชุม วิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึง ครั้งที่ 6 (ระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2555) โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาเนื้อหาของงาน ศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น และจัดแบ่งหมวดหมู่ ของงานดังกล่าว รวมถึงการตั้งข้อสังเกตต่อผลงานที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาของญี่ปุ่นจากการประชุมฯเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาทั้ง 6 ครั้ง

² ศิริพร วัชชวัลดู. (บรรณาธิการ). เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่าย ญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 1 เล่มที่ 1.

1. เครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยกับการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา

ความเป็นมาของเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย

เครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาได้รับการก่อตั้งขึ้นจากการผลักดันของโครงการญี่ปุ่นศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการสนับสนุนของมูลนิธิญี่ปุ่น ในปี พ.ศ. 2549 เป็นองค์การอิสระที่มีตัวแทนของสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยที่มีการเรียนการสอนและการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องญี่ปุ่นร่วมกันเป็นคณะกรรมการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์³ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีสำหรับการพบปะหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักวิชาการที่ศึกษาและให้ความสนใจเรื่องญี่ปุ่นศึกษา เพื่อเป็นตัวแทนของนักวิชาการด้านญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยในการติดต่อสัมพันธ์กับเครือข่าย หรือองค์กรรูปแบบเดียวกันในต่างประเทศ และเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมความรู้และประสบการณ์เรื่องญี่ปุ่นในด้านต่าง ๆ รวมทั้งเผยแพร่ความรู้แก่สาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ ด้วย โดยกิจกรรมหลักของเครือข่ายฯ คือการจัดประชุมวิชาการระดับชาติเป็นประจำทุกปี จัดพิมพ์เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และจัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็นพื้นที่ติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิก⁴

³ อ้างแล้ว. หน้า 185-186.

⁴ การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4: ทบทวนความสัมพันธ์ญี่ปุ่น-ไทย-แม่โขง. หน้า 1.

สำหรับกิจกรรมการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษานั้น สำนักงานของเครือข่ายซึ่งได้แก่ผู้รับเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมในแต่ละปีจะต้องทำหน้าที่ในการจัดหาทุนสนับสนุนกิจกรรมจากองค์กรต่างๆ เช่น มูลนิธิญี่ปุ่น หรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยการประชุมแต่ละครั้งจะมีการกำหนดหัวข้อหลัก (Theme) ที่แตกต่างกันออกไปตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว ดังที่ได้แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงหัวข้อหลัก และความสำคัญของหัวข้อหลักในงานประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 1 - 6

ชื่อการประชุมวิชาการ	หัวข้อหลักของการประชุม	ความสำคัญของหัวข้อหลัก
ระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 1	Japan in Changing World	เน้นไปที่การต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่นในทุกมิติ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม ⁵
การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 2	ก้าวต่อไปของความสัมพันธ์ไทย - ญี่ปุ่น ⁶	ไม่ปรากฏจุดประสงค์หรือความสำคัญของหัวข้อหลักในเอกสารการประชุม

⁵ ศิริพร วัชวัลฑ์ (บรรณาธิการ). อ้างแล้ว.

⁶ ปราณี จงสุริยธรรม. (บรรณาธิการ). เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 2 (ภาษาศาสตร์). หน้า 271.

<p>การประชุมวิชาการ ระดับชาติเครือข่าย ญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 3</p>	<p>บทบาทของญี่ปุ่นใน อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำ โขงและบทบาทของ ญี่ปุ่นในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย</p>	<p>เนื่องจากในปี พ.ศ. 2552 เป็นปีแห่งการ แลกเปลี่ยนระหว่าง ประเทศในลุ่มแม่น้ำโขง กับญี่ปุ่น (Mekong- Japan Exchange Year 2009)⁷</p>
<p>การประชุมวิชาการ ระดับชาติเครือข่าย ญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4</p>	<p>ทบทวนความสัมพันธ์ ญี่ปุ่น - ไทย - แมโขง</p>	<p>สร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้เท่าทันกับความ เปลี่ยนแปลงความ สัมพันธ์ด้านต่างๆที่เกิด ขึ้นระหว่าง ประเทศ ญี่ปุ่น, ไทย และ ประเทศลุ่มแม่น้ำโขง⁸</p>
<p>การประชุมวิชาการ ระดับชาติเครือข่าย ญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 5</p>	<p>ญี่ปุ่นศึกษากับการ พัฒนาที่ยั่งยืน</p>	<p>เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำความเข้าใจกับ บทเรียนการพัฒนา ประเทศของญี่ปุ่นที่จะมี ต่อประเทศไทย โดย เฉพาะในด้านของสิ่ง</p>

⁷ ศิริพร วัชวดีกุล. (บรรณาธิการ). เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่าย
ญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 3 (สังคมศาสตร์).

⁸ การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4. ข้างแล้ว.

		แวดลอมและธรรมชาติ ⁹
การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 6	ไทย-ญี่ปุ่นในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน	บทบาทระหว่างไทยและญี่ปุ่นในมิติทางสังคมและวัฒนธรรมในช่วงเปลี่ยนผ่านเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี 2015 ¹⁰

การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษากับ ประเด็นด้านการศึกษา

เครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของการศึกษาเป็นพิเศษ ดังจะพบว่าการศึกษาได้รับการจัดแยกออกมาเป็นหัวข้อใหญ่หัวข้อหนึ่งนับตั้งแต่การประชุมฯครั้งแรก จนกระทั่งครั้งที่ 6 อย่างไรก็ดีภายใต้หัวข้อการศึกษานั้นสามารถแบ่งย่อยได้อีกเป็นหลายกลุ่ม ได้แก่ ภาษาศาสตร์ การสอนภาษาญี่ปุ่น และการศึกษาทั่วไป ซึ่งในการประชุมแต่ละครั้งนั้น หัวข้อจะถูกจัดแบ่งไปตามความเหมาะสมจากลักษณะของบทความ รวมถึงความเหมาะสมในเรื่องของการจัดแบ่งกลุ่มการนำเสนอด้วย นอกจากนี้พบว่าบทความเกี่ยวกับการศึกษาบางบทความที่มีความเกี่ยวข้องกับวิทยาการแขนงอื่นยังถูกจัดรวมไว้กับหัวข้อใหญ่อื่นๆ ด้วย เช่น สาขาสังคมศาสตร์

⁹ ศิริพร วัชวัลคุ และวรวุฒีม์ สุวรรณระตา. (บรรณาธิการ). เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 5 (สังคมศาสตร์และการศึกษา)

¹⁰ อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (บรรณาธิการ). เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 6 สังคมศาสตร์และการศึกษา.

สำหรับขอบเขตการศึกษาของบทความนี้ ผู้เขียนได้มุ่งเน้นที่จะศึกษาเฉพาะบทความที่ได้ถูกนำเสนอในการประชุมฯ ทั้ง 6 ครั้งเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นในหัวข้อการศึกษา (ทั่วไป) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการจัดระบบการศึกษา นโยบายด้านการศึกษา และการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยจะมีได้พิจารณาบทความด้านการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ภาษาศาสตร์ หรือ ภาษาศาสตร์สังคมไว้ในบทความชิ้นนี้

2. สถานภาพความรู้เกี่ยวกับการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นจากการประชุมวิชาการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย

จากการศึกษาบทความที่ได้รับการนำเสนอในงานประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาทั้ง 6 ครั้งนั้น พบว่าเนื้อหาและประเด็นหลักของบทความที่ถูกนำเสนอ นั้น สามารถจัดแบ่งออกได้เป็น 2 หัวข้อหลัก คือ 1) นโยบายและการวางแผนเพื่อจัดระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น และ 2) แนวทางและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยในแต่ละกลุ่มยังสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ตามรูปแบบและวิธีการศึกษาในแต่ละบทความที่แตกต่างกันออกไป ดังจะได้กล่าวถึงโดยละเอียดข้างหน้า

2.1 ความรู้เกี่ยวกับนโยบายและการวางแผนเพื่อจัดระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น

แม้ว่านโยบายและการวางแผนด้านการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นจะเป็นประเด็นที่ทั่วโลกให้ความสนใจ จนมีการนำไปศึกษาวิจัยและประยุกต์ใช้ในหลายประเทศ แต่ในวงวิชาการของการประชุมฯ เครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทยกลับพบว่า มีงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและการวางแผนด้านการศึกษาของญี่ปุ่นน้อยมาก จากการ

ประชุมฯ ทั้ง 6 ครั้งมีผู้นำเสนองานศึกษาในประเด็นดังกล่าวเพียง 6 ชิ้น ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงข้อบทรความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนโยบายและการวางแผนเพื่อจัดระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น จากงานประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 1 - 6¹¹

ข้อบทรความ	การประชุมวิชาการฯ ครั้งที่
การขับเคลื่อนแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	1
ในประเทศญี่ปุ่น : กรณีความสำเร็จของศูนย์ชำนาญการระดับภูมิภาค (RCE) เมืองเซ็นได จังหวัดมิยาฮง การศึกษาเปรียบเทียบนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา : กรณีศึกษาประเทศไทย ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี	2
การเปรียบเทียบนโยบายการปลูกฝังจิตสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับในประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น	3
การศึกษาของฟินแลนด์จากมุมมองของญี่ปุ่น ญี่ปุ่น และฟินแลนด์ผลิตครูอย่างไร	3
การปฏิรูปการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1980s ถึงช่วงทศวรรษที่ 1990s: การ	3

¹¹ ตารางเป็นการรวบรวมโดยผู้เขียนบทความ

เปลี่ยนแปลงและเสียงสะท้อนจากภาคสาธารณะ	
การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของประเทศไทยและญี่ปุ่น	4

จากหัวข้อการนำเสนอดังกล่าวทั้ง 6 ชิ้น จะเห็นได้ว่างานศึกษามีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปเป็น 2 กลุ่ม เมื่อพิจารณาจากวิธีที่ใช้ในการศึกษาในบทความ คือ 1) การศึกษานโยบายและการวางแผนการศึกษาโดยศึกษาจากกรณีศึกษา และ 2) การศึกษาเปรียบเทียบนโยบายและการวางแผนการศึกษาระหว่างประเทศ

2.1.1 การศึกษานโยบายและการวางแผนการศึกษาโดยศึกษาจากกรณีศึกษา

บทความในกลุ่มนี้ ซึ่งได้แก่ การขับเคลื่อนแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศญี่ปุ่น : กรณีความสำเร็จของศูนย์ชำนาญการระดับภูมิภาค (RCE) เมืองเซ็นได จังหวัดมียาหง โดย อรรถพล อนันตวรสกุล¹² และ การปฏิรูปการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1980s ถึงช่วงทศวรรษที่ 1990s: การเปลี่ยนแปลงและเสียงสะท้อนจากภาคสาธารณะ โดย ญญ วงศ์พันธ์ ได้ชี้ให้เห็นถึงการวางนโยบายและวางแผนการศึกษาโดยรัฐตั้งแต่หลังทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา ที่พยายามเพิ่มบทบาทของภาคประชาชนและท้องถิ่นใน

12 อรรถพล อนันตวรสกุล. การขับเคลื่อนแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศญี่ปุ่น : กรณีความสำเร็จของศูนย์ชำนาญการระดับภูมิภาค (RCE) เมืองเซ็นได จังหวัดมียาหง ใน ศิริพร วัชวัลคุ. (บรรณาธิการ), เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 1 เล่มที่ 1.

การมีส่วนร่วมวางแผนและนโยบายด้านการศึกษาในแต่ละท้องถิ่น ในขณะที่รัฐเป็นผู้กำหนดกรอบและยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับบริบทต่างๆ ในสังคมโลก เช่น การกำหนดให้ระบบการศึกษา และกิจกรรมการเรียนรู้สาธารณะเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ นับตั้งแต่ปี 1993 เป็นต้นมา¹³ ซึ่งสัมพันธ์กับกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เริ่มต้นขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1980 และกลายมาเป็นประเด็นสำคัญต่อนโยบายการพัฒนาของประเทศต่างๆ ในช่วงทศวรรษที่ 1990 หลังจากการประชุมสุดยอดระดับโลกเรื่องโลก (Earth Summit) ที่ประเทศบราซิลในปี 1992¹⁴ โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 2000 เป็นต้นมารัฐบาลได้กำหนดให้มีการเพิ่มชั่วโมงการเรียนการสอนในประเด็นสิ่งแวดล้อมลงไปหลักสูตรการศึกษาฉบับปรับปรุงปี 2002 โดยเน้นความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น และภาคประชาสังคม และในกฎหมายแม่บทการศึกษาฉบับปรับปรุงปี 2007 ยังได้กำหนดให้ประเด็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็น 1 ใน 10 จุดมุ่งหมายของการศึกษาภาคบังคับของญี่ปุ่นด้วย¹⁵

ในบทความ การขับเคลื่อนแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศญี่ปุ่น : กรณีความสำเร็จของศูนย์ชำนาญการระดับภูมิภาค (RCE) เมืองเซ็นได จังหวัดมียาหง ได้แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์เอาเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนในชั่วโมงเรียนรู้แบบบูรณาการของโรงเรียน ภายใต้แนวคิด

¹³ อังแล้ว, หน้า 175.

¹⁴ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร. จากกรรมการพัฒนา. หน้า 277.

“ทั้งระบบโรงเรียนเพื่อสิ่งแวดล้อมศึกษา” (Whole school approach for EE (Environmental Education) โดยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษา ในแต่ละระดับมีการเรียนรู้ผ่านโครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ สัมพันธ์กับชุมชนและท้องถิ่น เช่น เทศกาลในท้องถิ่น หรือแม่น้ำ ประจำเมือง นอกจากนี้แล้วยังมีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยความร่วมมือกันระหว่าง สถานศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน นักการศึกษาและประชาชน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปและผู้สนใจสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมได้ เช่น การดูทำนา ข้าว หรือการดูนก¹⁶

2.1.2 การศึกษาเปรียบเทียบนโยบายและการวางแผนการศึกษาระหว่างประเทศ

บทความในกลุ่มนี้ ซึ่งได้แก่ การศึกษาเปรียบเทียบนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา: กรณีศึกษาประเทศไทย ญี่ปุ่น และ สาธารณรัฐเกาหลี และ การเปรียบเทียบนโยบายการปลูกฝังจิตสำนึกและควมรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับในประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น โดย ฉันทนา จันทร์บรรจง การศึกษาของฟินแลนด์จากมุมมองของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นและฟินแลนด์ผลิตครูอย่างไร โดย วรินทร์ ววงค์ และการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของประเทศไทยและญี่ปุ่น โดย

15 ฉันทนา จันทร์บรรจง. การเปรียบเทียบนโยบายการปลูกฝังจิตสำนึกและควมรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับในประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น. ใน ศิริพร วัชวัลคุ. (บรรณาธิการ), เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่3 (สังคมศาสตร์). หน้า 65.

16 อรรถพล อนันตวรฤกษ์. ช้างแล้ว. หน้า 179-180.

กัมปนาท บริบูรณ์ มีลักษณะเด่นร่วมกันประการหนึ่งคือ เป็นการเปรียบเทียบนโยบายหรือการวางแผนการจัดระบบการศึกษาระหว่างประเทศ ญีปุ่นกับประเทศไทย (ยกเว้นบทความของวรินทร์ ววงค์) ข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ทุกบทความได้ใช้กรณีของญี่ปุ่นเป็นแกนหลักในการเปรียบเทียบกับกรณีของประเทศอื่น ทำให้เนื้อหาส่วนใหญ่ของแต่ละชิ้นงานเน้นไปทางด้านการศึกษาวิเคราะห์นโยบายและการวางแผนการศึกษาของญี่ปุ่นมากกว่าที่จะวิเคราะห์เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ จึงทำให้งานศึกษาเป็นการเปรียบเทียบอย่างกว้าง ๆ มากกว่าที่จะลงลึกถึงระดับรายละเอียด

นับตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 20 การจัดทำนโยบายและวางแผนการศึกษาของญี่ปุ่นได้มีการปฏิรูปเพื่อก้าวไปสู่การศึกษาเพื่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อมุ่งเน้นการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ การอยู่ร่วมกันทั้งในชุมชนท้องถิ่นและระดับนานาชาติ รวมถึงมีความสามารถบูรณาการวัฒนธรรมของชาติเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้¹⁷ นโยบายส่งเสริมการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นไม่ได้จำกัดตัวอยู่เฉพาะแต่การศึกษาภาคบังคับเท่านั้น สำหรับการศึกษาในระบบ เช่น การศึกษาตามอัธยาศัยเอง ก็มีการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตภายในท้องถิ่น โดยภาคประชาสังคมในท้องถิ่นเอง เป็นต้นว่าการอบรมการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในชุมชนที่ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรม การบริการ

¹⁷ ฉันทนา จันทร์บรรจง. การศึกษาเปรียบเทียบนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา: กรณีศึกษาประเทศไทย ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี. ใน ปราณี จงสุจิตรธรรม. (บรรณาธิการ) ข้างแล้ว. หน้า 195 - 197.

ห้องสมุดเคลื่อนที่ การแสดงศิลปวัฒนธรรม¹⁸

ลักษณะดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การกำหนดนโยบายการศึกษาของญี่ปุ่นนั้นให้ความสำคัญกับปรัชญาการศึกษาหลักที่ประโยชน์นิยมในระดับสูง ควบคู่กับปรัชญาเสรีนิยม จนกระทั่งหลังจากปี 2006 จึงได้ผสมผสานปรัชญาชาตินิยมใหม่ในการศึกษาภาคบังคับด้วย¹⁹ ดังจะเห็นจากการเพิ่มเติมความสำคัญเรื่องของวัฒนธรรมชาติ

ในระบบการศึกษาของญี่ปุ่นจะมีการจัดชั่วโมงเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้และศึกษาค้นคว้าหาความรู้ นอกเหนือจากวิชาที่กำหนดโครงสร้างเนื้อหาไว้ในหลักสูตร เช่น ชั่วโมงเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาการดำรงชีวิต ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-2 แต่หลังจากปี 2008 ได้มีนโยบายลดชั่วโมงเรียนรู้แบบบูรณาการลง และให้เพิ่มการสอนสาระวิชาต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อความเข้มแข็งทางวิชาการมากขึ้น²⁰ เช่น การเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอัตราส่วนการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์: ประวัติศาสตร์: หน้าที่พลเมือง คือ 120: 130: 100 และจัดให้มีชั่วโมงการเรียนรู้แบบบูรณาการ 50 คาบ ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 70 คาบ ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2-3²¹

ประเด็นเกี่ยวกับการสร้างจิตสาธารณะและความรับผิดชอบ ต่อสังคมเอง ถือเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ได้รับการบรรจุในกฎหมาย

18 กัมปนาท บริบูรณ์. การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของประเทศไทยและญี่ปุ่น. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4: ทบทวนความสัมพันธ์ ญี่ปุ่น - ไทย - เอเชีย. หน้า 62.

19 ฉันทนา จันทร์บรรจง. อ้างแล้ว. หน้า 202.

20 อ้างแล้ว. หน้า 195.

21 ฉันทนา จันทร์บรรจง. อ้างแล้ว. หน้า 68.

แม่บทการศึกษาฉบับปรับปรุงในปี 2006 โดยกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาส่วนหนึ่งว่า เพื่อปลูกฝังจิตสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคมโดยตรง ตระหนักถึงความสำคัญของชีวิต ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ เคารพต่อประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนและประเทศอื่น รวมถึงมีจิตอาสาที่จะสร้างสันติภาพและการพัฒนาความเจริญให้แก่สังคมโลก และยังได้กำหนดแผนการศึกษาที่เน้นการสร้างจิตสาธารณะอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การศึกษาของนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่กำหนดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ โดยเฉพาะกิจกรรมการบริการทางสังคมในเชิงอาสาสมัคร²²

2.2 ความรู้เกี่ยวกับแนวทางและวิธีการในการจัดการเรียนการสอน ในชั้นเรียน

งานศึกษาในหัวข้อนี้ถือว่ามีจำนวนมากที่สุดในทั้งสามหัวข้อที่ได้รับการนำเสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ตั้งแต่ครั้งที่ 1 - 6 โดยส่วนใหญ่เป็นบทความด้านการเรียนการสอน คณิตศาสตร์ที่พัฒนามาจากงานศึกษาวิจัยของนักวิจัยประจำศูนย์วิจัย คณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และคณะ ซึ่งได้นำเอาแนวคิดกรมการพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งได้แก่ “การศึกษาชั้นเรียน” จากประเทศญี่ปุ่นเข้ามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน คณิตศาสตร์ของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา²³

บทความที่ถูกจัดให้อยู่ในประเด็นแนวทางและวิธีการในการ

²² ช้างแล้ว, 65-66.

²³ นฤมล ช่างศรี, ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, และเอื้อจิตร พัฒนจักร. การพัฒนาวิชาชีพครูแบบญี่ปุ่น. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4: ทบทวนความสัมพันธื ญี่ปุ่น-ไทย-เม็กซิโก. หน้า 65.

จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนนั้นมีทั้งหมด 23 ชั้น มีลักษณะเด่นที่แตกต่างกันออกไป 2 รูปแบบ คือ 1) งานศึกษาที่มุ่งเน้นที่จะศึกษากลยุทธ์ วิธีการในการจัดการเรียนการสอน การประเมินชั้นเรียน และการปรับปรุงชั้นเรียน โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอนเป็นแกนกลางของการศึกษาจากต้นแบบ (Model) และ 2) งานศึกษาการประยุกต์ใช้ต้นแบบดังกล่าวในบริบทการเรียนการสอนในชั้นเรียนของประเทศไทย

บทความในหัวข้อนี้ในส่วนที่นำเสนอต้นแบบของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในชั้นเรียนของประเทศญี่ปุ่นด้วย โดยมากจะให้ภาพลักษณะกว้าง ๆ (Overview) มากกว่าที่จะลงลึกถึงรายละเอียดของแนวคิด ทฤษฎี หรือปรัชญาการศึกษาของต้นแบบแต่ละชั้น ในขณะที่บทความที่นำเสนอการประยุกต์ใช้ต้นแบบการจัดการเรียนการสอนในประเทศไทยนั้นพบว่ากรณีศึกษามีลักษณะที่ค่อนข้างกระจุกตัวอยู่เฉพาะกลุ่มสถานศึกษาเพียงไม่กี่แห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ซึ่งรายชื่อของบทความได้แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงชื่อบทความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแนวทางและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนและการจัดประเภทกลุ่มของบทความ จากงานประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 1 - 6

ชื่อบทความ	การประชุมวิชาการฯ ครั้งที่
การเตรียมบริบทสำหรับการพัฒนาวิชาชีพครูแบบ “การศึกษาชั้นเรียน” ในไทย	1

กระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูแบบญี่ปุ่น: ผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของครูไทย	1
การสื่อสารของนักเรียนในชั้นเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในบริบทการศึกษาชั้นเรียน	2
การเรียนรู้การคูณที่แตกต่างแบบไทยและญี่ปุ่น	3
การใช้หนังสือเรียนคณิตศาสตร์ของญี่ปุ่นในบริบทการศึกษาชั้นเรียนไทย	3
การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study): นวัตกรรมเพื่อพัฒนาครูและนักเรียน	3
การประเมินความสามารถเชิงสร้างสรรค์ในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาของไทยและประเทศญี่ปุ่น	3
JugyouKenkyuu ในบริบทประเทศไทย	4
มองย้อน 1 ทศวรรษการนำแนวคิดการพัฒนาวิชาชีพครูแบบญี่ปุ่นมาใช้ในประเทศไทย	4
การพัฒนาวิชาชีพครูแบบญี่ปุ่น: กรณีศึกษาความเชื่อของครู	4
วิธีการสอนแบบญี่ปุ่นในชั้นเรียนไทย: ความแตกต่างและผลต่อค่านิยมของครูไทยเกี่ยวกับการสอน	4

คณิตศาสตร์	
มองย้อนทศวรรษแห่งการปฏิรูปการศึกษาไทย: การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยอาศัยนวัตกรรมจากญี่ปุ่น	4
ความแตกต่างของการนำเสนอทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Representation) เรื่องเศษส่วน	4
การบูรณาการคณิตศาสตร์ด้วยเรขาคณิตในชั้นเรียนไทย โดยใช้แนวคิด “สถานการณ์ปลายเปิด” จากประเทศญี่ปุ่น	4
ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้กระดานดำ (板書) แบบญี่ปุ่นของครูกับการจดบันทึกของนักเรียน	5
การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของครู (Teacher's World-view) ในกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูที่ใช้ในการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study)	5
การใช้กระดานดำ (板書) แบบญี่ปุ่น : เครื่องมือเชิงการสอนสำหรับอธิบายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน	5
การศึกษาเปรียบเทียบการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดของครูญี่ปุ่นและครูไทย	5
การสื่อสารทางคณิตศาสตร์ในกลุ่มย่อยของนักเรียนชั้น	5

มัธยมศึกษาปีที่1 ในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด	
การใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นเพื่อส่งเสริมการอภิปรายเปรียบเทียบร่วมกันในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่สอนด้วยวิธีการแบบเปิด	6
การวิเคราะห์ความรู้ทางคณิตศาสตร์สำหรับการสอนในการใช้หนังสือคณิตศาสตร์ประเทศญี่ปุ่นของครูไทยในการสอนคณิตศาสตร์ด้วยวิธีการแบบเปิด	6
การนำเสนอแง่มุมทางประวัติศาสตร์ในหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ประเทศญี่ปุ่น	6
การบูรณาการการสอนและการทำวิจัยในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ด้วยนวัตกรรมการพัฒนาวิชาชีพครูญี่ปุ่น	6

สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และสุลัดดา ลอยฟ้า ได้นำเสนอวิธีการแบบเปิด (Open Approach) ซึ่งหมายถึงแนวทางการสอนที่บูรณาการกับการใช้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ในการร่วมกันออกแบบหน่วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยอาศัยขั้นตอน 4 ขั้น คือ 1) การนำเสนอสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด 2) การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน 3) การอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน 4) การสรุปบทเรียนจากการเชื่อมโยงแนวคิดของ

นักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน²⁴ เพื่อนำไปใช้บูรณาการในการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการอภิปรายและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น การสื่อสารดังกล่าวถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ที่สำคัญของนักเรียนซึ่งในบริบทของการเรียนคณิตศาสตร์ในประเทศไทยไม่ได้มีการส่งเสริมกระบวนการดังกล่าว จึงมีส่วนทำให้ผู้เรียนขาดทักษะทางคณิตศาสตร์²⁵

เจนสมุท แสงพันธ์ และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ได้แสดงให้เห็นว่าวิธีการใช้กระดานดำแบบญี่ปุ่นสามารถนำมาเป็นเครื่องมือเชิงการสอนในการเพิ่มกระบวนการเรียนรู้และการสื่อสารทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนได้ หากผู้สอนสามารถออกแบบและวางแผนการใช้กระดานดำให้แสดงถึงลำดับขั้นตอนกระบวนการของบทเรียนและเพื่อเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ของบทเรียนเข้าด้วยกันในการสร้างความเข้าใจรวมได้ โดยไม่ต้องลบกระดาน ดังตัวอย่างของครูญี่ปุ่นที่กำหนดหน้าที่ของกระดานดำไว้ 5 ประการคือ

1) บันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน 2) ช่วยให้นักเรียนจำสิ่งที่ต้อง

²⁴ เจนสมุท แสงพันธ์ และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. 2555. การใช้กระดานดำ (板書) แบบญี่ปุ่น: เครื่องมือเชิงการสอนสำหรับอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน. ใน ศิริพร วัชชวัลคุ และวราเวศม์ สุวรรณระดา. (บรรณาธิการ), เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 5 (สังคมศาสตร์และการศึกษา). หน้า 69 - 70.

²⁵ นมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และสุภัทดา ลอยฟ้า. มอญย่อนทศวรรษแห่งการปฏิรูปการศึกษาไทย : การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยอาศัยนวัตกรรมจากญี่ปุ่น. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4: ทบทวนความสัมพันธน์ ญี่ปุ่น - ไทย - แม็โขง. หน้า 68.

ทำและคิด 3) ช่วยให้นักเรียนมองเห็นความเชื่อมโยงของส่วนต่าง ๆ ของบทเรียน และความต่อเนื่องของบทเรียน 4) เป็นที่สำหรับการอภิปรายถึงความเหมือนและความต่างเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาที่นักเรียนนำเสนอ และ 5) เป็นที่ที่มีการจัดระบบกับการคิดของนักเรียน และพัฒนาแนวคิดใหม่²⁶ โดยเฉพาะในกิจกรรมการอภิปรายและการเปรียบเทียบวิธีการคิดของนักเรียน ซึ่งเป็นส่วนที่มีความสำคัญที่จะทำให้นักเรียนเห็นกระบวนการแก้ปัญหาและเห็นแนวคิดที่เกิดขึ้นทั้งหมดตลอดคาบ²⁷

นฤมล อินทร์ประสิทธิ์ ได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนที่จะช่วยเพิ่มความมีประสิทธิภาพของผู้เรียนได้ด้วยวิธีการ JugyouKenkyuu (Lesson Study) หรือการศึกษาชั้นเรียน ซึ่งเป็นระบบพัฒนาวิชาชีพรูปแบบหนึ่งของญี่ปุ่นที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน²⁸ โดยครูญี่ปุ่นซึ่งเป็นผู้สอนจะได้รับการพัฒนามาตั้งแต่เริ่มต้นวิชาชีพรู โดยกลุ่มครูญี่ปุ่นจะพบกันเป็นระยะเพื่อร่วมกันพัฒนาและปรับปรุงแผนการสอนและบทเรียน โดยอาศัยบริบทที่เกิดขึ้นในห้องเรียนจริง ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญกลุ่มครูทั้งกลุ่มต้องทำไปพร้อมกัน 8 ขั้นตอนดังนี้

1) การกำหนดปัญหา (Defining the Problem): ซึ่งเน้นกระบวนการกำหนดปัญหา เพื่อสร้างแรงจูงใจในการแก้ปัญหาและกำหนดกรอบในการทำงาน

26 เจนสมุทร แสงพันธ์ และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. อ้างแล้ว. หน้า 72.

27 อ้างแล้ว, หน้า 80.

28 นฤมล อินทร์ประสิทธิ์. 2553. JugyouKenkyuu. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4: ทบทวนความสัมพันธื ญี่ปุ่น - ไทย - เอเชีย. หน้า 63.

2) การวางแผนบทเรียน (Planning the Lesson): กำหนดเป้าหมายของการวางแผนบทเรียนเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน

3) การนำแผนการสอนไปใช้จริงในห้องเรียน (Teaching the Lesson): ในการเอาบทเรียนมาสอน โดยกลุ่มครูที่เหลือเป็นผู้สังเกตการณ์

4) การประเมินผลบทเรียนและสะท้อนผลของบทเรียน (Evaluating the Lesson and Reflecting on its Effects): การประเมินผลและสะท้อนผลบทเรียนโดยครูสอนนำบทเรียนไปสอนและกลุ่มครูผู้สังเกตการณ์

5) การปรับปรุงบทเรียน (Revising the Lesson): การปรับปรุงบทเรียนโดยกลุ่มครู โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาช่วยในการปรับปรุง

6) การสอนบทเรียนที่ได้ปรับปรุงแล้ว (Teaching the Revised the Lesson): นำเอาบทเรียนที่ปรับปรุงแล้วไปสอนอีกครั้งหนึ่ง โดยมีกลุ่มครูที่เหลือเป็นผู้สังเกตการณ์

7) การประเมินผลและสะท้อนผลโดยรวม (Evaluating and Reflecting): การประเมินผลและการสะท้อนผลครั้งนี้กระทำโดยครูทั้งหมดในโรงเรียน และอาจรวมถึงผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกด้วย

8) การแลกเปลี่ยนผลของการศึกษา (Sharing the Results): นำผลการศึกษาไปเผยแพร่ผ่านการตีพิมพ์หรือสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนกับครูผู้สอนในแห่งอื่นๆทั่วประเทศ²⁹

²⁹ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, เอื้อจิตร พัฒนาจักร, และประกายคำ เทศารินทร์. การเตรียมบริบทสำหรับการพัฒนาวิชาชีพครูแบบ “การศึกษาชั้นเรียน” ในไทย ใน ศิริพร วัชวัลคุ. (บรรณาธิการ), เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายผู้ป่วนศึกษา ครั้งที่ 1 เล่มที่ 1. หน้า 153-154.

ในขณะที่ โมตรี อินทร์ประสิทธิ์ สุวรรณิ เปลี่ยนรัมย์ กาญจนา เวชบรรพต และสุดาทิพย์ หาญเชิงชัย ได้นำเสนอการบูรณาการการสอนและการทำวิจัยด้วยนวัตกรรมการพัฒนาวิชาชีพครูแบบญี่ปุ่น เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อการสอนของให้เหมาะสมกับชั้นเรียน โดยมีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

1) การร่วมกันสร้างแผนการเรียนรู้: จากบริบทที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน ระหว่าง ผู้สอน ครูผู้สังเกตการณ์ นักวิจัย และผู้ประสานงานโรงเรียน โดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหาตามโครงสร้างหนังสือเรียน วางเป้าหมายการเรียนรู้ ออกแบบสถานการณ์หรือกิจกรรมการเรียนรู้ วางลำดับการสอน และคาดการณ์แนวคิดของนักเรียน

2) การร่วมกันสังเกตการสอน: โดยใช้วิธีการแบบเปิดในการสอน ซึ่งเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันในชั้นเรียนดังกล่าวผู้สังเกตการณ์จะบันทึกวิถีคิดของนักเรียนและบทบาทของครู ประเด็นปัญหา ข้อสังเกต และประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน

3) การร่วมกันสะท้อนผลการสอน: มีการสะท้อนผลการสอนโดยครูผู้สอน ผู้สังเกตการณ์ นักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ประสานงานโรงเรียน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแผนการสอนในครั้งต่อไป³⁰

จากกรณีศึกษาต่าง ๆ ที่ถูกนำเสนอผ่านบทความในหัวข้อนี้ พบว่าการประยุกต์ต้นแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการศึกษา

³⁰ โมตรี อินทร์ประสิทธิ์, สุวรรณิ เปลี่ยนรัมย์, กาญจนา เวชบรรพต และสุดาทิพย์ หาญเชิงชัย. การบูรณาการการสอนและการทำวิจัยในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ ด้วยนวัตกรรมการพัฒนาวิชาชีพครูญี่ปุ่น. ใน อรรถจักร สัตยานุรักษ์. (บรรณาธิการ). เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 6 สังคมศาสตร์และการศึกษา. หน้า 160 - 162.

ชั้นเรียนหรือวิธีการแบบเปิดในประเทศไทยนั้นช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของชั้นเรียนในประเทศไทยได้บางประการ อาทิ เช่น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนจากการเน้นบทบาทการสอนเนื้อหาและแสดงตัวอย่างการแก้ไขปัญหาโจทย์โดยครู เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนสามารถอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้กันเองได้มากขึ้น รวมถึงครูได้ลดบทบาทตนเองจากการเป็นผู้ชี้คำตอบไปสู่การกระตุ้นให้นักเรียนได้สะท้อนคิดด้วยตัวเอง ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีกระบวนการในการทำความเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น³¹ หรือการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของครูผู้สอนให้เป็นผู้มีหน้าที่ในการแนะนำผู้เรียนและจัดกระบวนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเต็มที่โดยไม่ถูกชั้นงัดหวะโดยครูผู้สอนหรือถูกจำกัดด้วยการท่องจำกฎเกณฑ์หรือสูตรต่าง ๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจกับเนื้อหาด้วยตนเองได้มากยิ่งขึ้น³²

อย่างไรก็ดีแม้ว่าการประยุกต์ต้นแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการศึกษาชั้นเรียน หรือวิธีการแบบเปิดในประเทศไทยจะช่วยแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนได้หลายประการ แต่ก็มีปัญหาอยู่หลายประการเช่นเดียวกัน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเกี่ยวข้องกับตัวของผู้สอนเองเป็นหลัก เช่น การให้คุณค่ากับความถูกต้อง สวยงาม และรวดเร็ว

31 ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, เชื้อจิตร พัฒนาจักร, และประกายคำ เทศารินทร์. ข้างแล้ว. หน้า 162

32 นฤมล อินทร์ประสิทธิ์ และคณะ. 2555. การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของครู (Teacher's Worldview) ในกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูที่ใช้ในการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ใน ศิริพร วัชวัลลภ และวราเวศม์ สุวรรณระดา. (บรรณาธิการ), เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายวิทยุปัญญา ครั้งที่ 5 (สังคมศาสตร์และการศึกษา). หน้า 47 - 48.

มากกว่ากระบวนการคิดและอภิปราย รวมถึงการพยายามใช้ความคิดของตนเองเป็นหลักในบางครั้ง³³ การไม่สามารถเข้าถึงแนวคิดของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถเชื่อมโยงแนวคิดของนักเรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายได้³⁴ หรือการยึดติดกับวัฒนธรรมทางการเรียนการสอนและการทำงานของครู³⁵

นอกจากการนำเสนอต้นแบบเพื่อพัฒนาแนวทางและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนแล้ว บทความบางชิ้นในหัวข้อดังกล่าวยังได้นำเสนอให้เห็นถึง ความสำคัญของการเลือกใช้แบบเรียนซึ่งถือว่ามีความสำคัญกับประสิทธิภาพของการเรียนการสอนอย่างมาก

เจนสมุท แสงพันธ์ ได้แสดงให้เห็นแนวคิดในการใช้ประวัติศาสตร์ในการสอนคณิตศาสตร์ ซึ่งมีสามลักษณะ คือ 1) การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ : จัดเตรียมข้อมูลประวัติศาสตร์โดยตรงในหนังสือคณิตศาสตร์เพื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จากคณิตศาสตร์ 2) การเรียนรู้หัวข้อทางคณิตศาสตร์ : ใช้แรงบันดาลใจทางประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ 3) การพัฒนาความ

33 ธีญา กาสรุน และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. กระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูแบบญี่ปุ่น: ผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของครูไทย. ใน เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 1 เล่มที่ 1. หน้า 169.

34 นฤมล ช่างศรี และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. การศึกษาเปรียบเทียบการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดของครูญี่ปุ่นและครูไทย ใน ศิริพร วัชวัลคุ และวรงค์ สุวรรณระชา. (บรรณาธิการ), *อ้างแล้ว*. หน้า 91 - 96.

35 ธีญา กาสรุน และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. วิธีการสอนแบบญี่ปุ่นในชั้นเรียนไทย: ความแตกต่างและผลต่อค่านิยมของครูไทยเกี่ยวกับการสอนคณิตศาสตร์. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4 : ทบทวนความสัมพันธ์ ญี่ปุ่น - ไทย - เอเชีย. หน้า 67.

ตระหนักที่ลึกซึ้งมากขึ้น (Developing deeper awareness): ใช้ประวัติศาสตร์เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ โดยตัวของมันเองกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่คณิตศาสตร์ ถูกสร้างขึ้น³⁶ โดยในบทความ เจนสมุทร ได้นำเสนอแง่มุมทางประวัติศาสตร์ที่บรรจุในหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ของญี่ปุ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ฉบับภาษาอังกฤษ ของสำนักพิมพ์ GAKKOH GOSHO ที่จัดพิมพ์ขึ้นในปี 2005 ซึ่งพบว่า การนำเสนอประวัติศาสตร์ ในหนังสือคณิตศาสตร์มีส่วนช่วยในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ดังนี้ 1) การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของคณิตศาสตร์ เช่น แท่งสูตรคูณขอเนเปี่ย, การหาค่า π 2) การเรียนรู้คณิตศาสตร์ซึ่งได้แรงบันดาลใจจากประวัติศาสตร์ เช่น การนำเสนอตัวอย่างปัญหาทางคณิตศาสตร์จากตำราคณิตศาสตร์ของมิลิโยชิ โยชิตะ 3) การพัฒนาความตระหนักที่ลึกซึ้งของวิชาคณิตศาสตร์จากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่คณิตศาสตร์ถูกสร้างขึ้น เช่น การวัดและหน่วยการวัดพื้นที่จากชีวิตของเกษตรกรญี่ปุ่นโบราณ³⁷

เบญจวรรณ ชัยปลัด และ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ได้ชี้ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้กับเนื้อหาที่บรรจุในหนังสือเรียน โดยใช้กรณีความแตกต่างในการนำเสนอทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Representation) ระหว่างหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ไทยและญี่ปุ่นในหัวข้อเศษส่วน ซึ่งพบว่าหนังสือเรียนของญี่ปุ่นนั้นใช้การแสดงผ่าน

³⁶ เจนสมุทร แสงพันธ์. การนำเสนอแง่มุมทางประวัติศาสตร์ในหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ประเทศญี่ปุ่น. ใน อรรถจักร ศึกษานุกษ์. (บรรณาธิการ), เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 6 สังคมศาสตร์และการศึกษา. หน้า 130 - 134.

³⁷ อ้างแล้ว. หน้า 145.

รูปภาพที่มีลักษณะเป็นมโนคติซึ่งเชื่อมโยงกับแนวคิดอื่น ๆ เช่น การวัดปริมาตรและจำนวน ในขณะที่หนังสือเรียนของไทยนำเสนอเพียงแคในระดับเรขาคณิตเท่านั้น ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าระดับความหลากหลายในการนำเสนอทางคณิตศาสตร์ในหนังสือเรียนส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในเรื่องของความเข้าใจในมโนคติทางคณิตศาสตร์³⁸

3. ข้อสังเกตต่อผลงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของญี่ปุ่นจากการประชุมระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาครั้งที่ 1 - 6

จากการประชุมฯ เครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาตั้งแต่ครั้งที่ 1 - 6 ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2555 พบว่าแนวโน้มในการนำเสนองานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของญี่ปุ่นนั้น มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นเฉพาะในสามปีแรกเท่านั้น หลังจากการประชุมฯ ครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา พบว่างานในศึกษาในด้านนี้ลดลงอย่างต่อเนื่อง

สำหรับหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและการวางแผนการศึกษา ซึ่งคิดเป็นเพียงแค่ 20.6% (6 จาก 29 บทความ) ของบทความที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั่วไปทั้งหมด พบว่าไม่ปรากฏเลยนับตั้งแต่การประชุมฯ ครั้งที่ 5 ในปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา

ในส่วนของหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับแนวทางและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเองนั้น นอกจากจะมีแนวโน้มที่ลดลง

³⁸ เบญจวรรณ ชัยปลัด และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. ความแตกต่างของการนำเสนอทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Representation) เรื่อง เศษส่วน. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4: ทบทวนความสัมพันธ์ ญี่ปุ่น-ไทย-แม็กซิโก. หน้า 69.

เรื่อย ๆ แล้ว หัวข้อเกือบทั้งหมดยังคงเกี่ยวข้องกับการศึกษาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์เท่านั้น ไม่ได้งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาอื่นเลย นอกจากนี้งานศึกษาทั้งหมดยังมุ่งประเด็นไปที่การศึกษาในภาคบังคับคือ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยมีได้มีงานใดที่ทำการศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรืออาชีวศึกษาเลยเช่นกัน

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ จากบทความที่นำเสนอทั้งหมดไม่พบงานศึกษาชิ้นใดที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาหรือแนวคิดด้านการศึกษาโดยตรง นอกจากนี้ก็มิได้ปรากฏงานศึกษาที่เน้นการทำความเข้าใจบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายและการวางแผนการจัดระบบการศึกษา รวมถึงแนวคิดและวิธีการจัดการเรียนการสอนด้วยเช่นกัน

4. สรุป

เนื้อหาของงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นที่ถูกนำเสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึง ครั้งที่ 6 (ระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2555) สามารถจัดแบ่งได้เป็น 2 หัวข้อหลัก คือ 1) นโยบายและการวางแผนเพื่อจัดระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น, และ 2) แนวทางและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

ในหัวข้อแรกว่าด้วยนโยบายและการวางแผนเพื่อจัดระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นนั้น เมื่อพิจารณาจากวิธีที่ใช้ในการศึกษาในบทความสามารถแบ่งออกได้เป็นกลุ่มย่อยสองกลุ่ม คือ 1) การศึกษานโยบายและการวางแผนการศึกษาโดยศึกษาจากกรณีศึกษา และ 2) การศึกษาเปรียบเทียบนโยบายและการวางแผนการศึกษาระหว่าง

ประเทศ

ในหัวข้อที่สองว่าด้วยแนวทางและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนนั้น มีลักษณะเด่นที่แตกต่างกันออกไป 2 รูปแบบ คือ 1) งานศึกษาที่มุ่งเน้นที่จะศึกษากลยุทธ์ วิธีการในการจัดการเรียนการสอน การประเมินชั้นเรียน และการปรับปรุงชั้นเรียน โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนและผู้สอนเป็นแกนกลางของการศึกษาจากต้นแบบ (Model) และ 2) งานศึกษาการประยุกต์ใช้ต้นแบบดังกล่าวในบริบทการเรียนการสอนในชั้นเรียนของประเทศไทย

สำหรับข้อสังเกตที่มีต่อผลงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของญี่ปุ่นจากการประชุมระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาครั้งที่ 1 - 6 พบว่า หลังจากการประชุมฯ ครั้งที่ 3 ในปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมางานศึกษาด้านการศึกษาของญี่ปุ่นลดลงอย่างต่อเนื่อง รวมถึงยังขาดงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาหรือแนวคิดด้านการศึกษา รวมถึงงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายและการวางแผนการจัดระบบการศึกษา รวมถึงด้านแนวคิดและวิธีการจัดการเรียนการสอนทั้งในประเทศไทยและญี่ปุ่น

บรรณานุกรม

- การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4: ทบทวนความสัมพันธ์ ญี่ปุ่น-ไทย-แม่โขง. (2553). กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). วาทกรรมการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ปราณี จงสุจริตธรรม. (บรรณาธิการ). (2552). เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 2 (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.
- ศิริพร วัชวัลคุ. (บรรณาธิการ). (2550). เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 1 เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.
- _____. (2553). เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 3 (สังคมศาสตร์). กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.
- ศิริพร วัชวัลคุ และวรวุฒีม์ สุวรรณระดา. (บรรณาธิการ). (2555). เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 5 (สังคมศาสตร์และการศึกษา). กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (บรรณาธิการ). (2556). เอกสารหลังการประชุมวิชาการ ระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 6 สังคมศาสตร์และการศึกษา. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.
- _____. (2555). **Japanization**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Openbooks.
- กัมปนาท บริบูรณ์. (2553). การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของประเทศไทยและญี่ปุ่น. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4:

ทบทวนความสัมพันธ์ ญี่ปุ่น-ไทย-แม่โขง. กรุงเทพฯ:โครงการ
เครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.

เจนสมุทฺร แสงพันธ์. (2556). การนำเสนอแง่มุมทางประวัติศาสตร์
ในหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ประเทศญี่ปุ่น. ใน อรรถจักร์
สัตยานุรักษ์ (บรรณาธิการ), **เอกสารหลังการประชุมวิชาการ
ระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 6 สังคมศาสตร์และ
การศึกษา.** หน้า 130-148. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่น
ศึกษาในประเทศไทย.

เจนสมุทฺร แสงพันธ์ และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2555). การใช้กระดาน
ดำ (板書) แบบญี่ปุ่น: เครื่องมือเชิงการสอนสำหรับอภิปราย
และเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน. ใน ศิริพร วัชวัลคุ และ
วรวุฒิ สุวรรณระดา (บรรณาธิการ), **เอกสารหลังการประชุม
วิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 5 (สังคมศาสตร์
และการศึกษา).** หน้า 65-82. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่าย
ญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.

ฉันทนา จันทร์บรรจง. (2553). การเปรียบเทียบนโยบายการปลูกฝังจิต
สาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนใน
ระดับการศึกษาภาคบังคับในประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น.
ใน ศิริพร วัชวัลคุ (บรรณาธิการ), **เอกสารหลังการประชุม
วิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาครั้งที่ 3 (สังคมศาสตร์).**
หน้า 61-71. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาใน
ประเทศไทย.

_____. (2552). การศึกษาเปรียบเทียบนโยบายการพัฒนาคุณภาพ
การศึกษา: กรณีศึกษาประเทศไทย ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐ
เกาหลี. ใน ปราณี จงสุจริตธรรม (บรรณาธิการ), **เอกสาร
หลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา
ครั้งที่ 2 (ภาษาศาสตร์).** หน้า 191-207. กรุงเทพฯ : โครงการ
เครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.

ธัญญา กาสรุน และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2550). กระบวนการพัฒนา

วิชาชีพรูแบบญี่ปุ่น: ผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของครูไทย. ใน เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 1 เล่มที่ 1. หน้า 164-171. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.

_____. (2553). วิธีการสอนแบบญี่ปุ่นในชั้นเรียนไทย: ความแตกต่างและผลต่อค่านิยมของครูไทยเกี่ยวกับการสอนคณิตศาสตร์. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4: ทบทวนความสัมพันธ์ญี่ปุ่น-ไทย-แม่โขง. หน้า 67. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.

นฤมล ช่างศรี และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2555). การศึกษาเปรียบเทียบการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดของครูญี่ปุ่นและครูไทย. ใน ศิริพร วัชวัลคุ และวรวุฒม์ สุวรรณระดา (บรรณาธิการ), เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 5 (สังคมศาสตร์และการศึกษา). หน้า 83-98. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.

นฤมล ช่างศรี ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และเอื้อจิตร พัฒนาจักร. (2553). การพัฒนาวิชาชีพรูแบบญี่ปุ่น. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4: ทบทวนความสัมพันธ์ญี่ปุ่น-ไทย-แม่โขง. หน้า 65. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.

นฤมล อินทร์ประสิทธิ์. (2553). JugyouKenkyuu ในบริบทประเทศไทย. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4: ทบทวนความสัมพันธ์ญี่ปุ่น-ไทย-แม่โขง. หน้า 63. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.

นฤมล อินทร์ประสิทธิ์ และคณะ. (2555). การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของครู (Teacher's Worldview) ในกระบวนการพัฒนาวิชาชีพรูที่ใช้ในการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study).

- ใน ศิริพร วัชวัลคุ และวรวุฒิ สุวรรณระดา (บรรณาธิการ), **เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 5 (สังคมศาสตร์และการศึกษา)**. หน้า 47-64. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.
- เบญจวรรณ ชัยปลัด และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2553). ความแตกต่างของการนำเสนอทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Representation) เรื่องเศษส่วน. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4: ทบทวนความสัมพันธ์ ญี่ปุ่น-ไทย-แม่โขง**. หน้า 69. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ สุวรรณิ เปลี้นรัมย์ กาญจนา เวชบรรพต และ สุดาทิพย์ หาญเชิงชัย. (2556). การบูรณาการการสอนและการทำวิจัยในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ ด้วยนวัตกรรมการพัฒนาวิชาชีพครูญี่ปุ่น ใน อรรถจักร สัตยานุรักษ์ (บรรณาธิการ), **เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 6 (สังคมศาสตร์และการศึกษา)**. หน้า 149-165. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ เอื้อจิตร พัฒนาจักร และประกายคำ เทศารินทร์. (2550). การเตรียมบริบทสำหรับการพัฒนาวิชาชีพครูแบบ “การศึกษาชั้นเรียน” ในไทย ใน ศิริพร วัชวัลคุ (บรรณาธิการ), **เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 1 เล่มที่ 1**. หน้า 152-163. กรุงเทพฯ : โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.
- สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และสุลัดดา ลอยฟ้า. (2553). มองย้อนทศวรรษแห่งการปฏิรูปการศึกษาไทย: การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยอาศัยนวัตกรรมจากญี่ปุ่น. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 4: ทบทวนความสัมพันธ์ ญี่ปุ่น-ไทย-แม่โขง**. หน้า 68. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาใน

ประเทศไทย.

อรรถพล อนันตวรสกุล. (2550). การขับเคลื่อนแนวคิดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทยญี่ปุ่น: กรณีความสำเร็จของศูนย์ชำนาญการระดับภูมิภาค (RCE) เมืองเซ็นได จังหวัดมียาหง. ใน ศิริพร วัชวัลคุ (บรรณาธิการ), **เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา ครั้งที่ 1 เล่มที่ 1**, หน้า172-184. กรุงเทพฯ: โครงการเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย.

